

ברכות השחר – מפגש ראשון

מודה אני.

- קראו את המשפט "מודה אני" בנחת, תרגמו ונסו להבין את משמעות המילים.
- זהו המשפט הראשון הנאמר כשאדם מתעורר, מה מיוחד בו? למה אומרים דוקא אותו?
- אפשר לחשוב על המשמעות של החזרת הנשמה: מהי הנשמה ומה קרה לה בלילה.
- להרחבה, אפשר לדבר על כך שאין כאן אזכרת שם שמים. ומכאן על נטילת ידיים ועניינם. (מפאת קוצר הזמן נראה שלא נעסוק בנטילת ידיים)

"מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך".

**I thank you, living and eternal king, for giving me back my soul in mercy.
Great is your faithfulness.**

מתוך ביאור לסידור (שעתיד לצאת לאור) של הרב עדין שטיינזלץ:

המלים הראשונות הנאמרות מיד עם היקיצה הם תודה לה' וכוללות קבלת מלכות שמים. הודאה על שהחזיר לנו ה' את הנשמה שהפקדנו בידי בלילה, רעננה ומחודשת. הפנייה לה' במלים "מלך א-ל חי וקיים" היא הצהרה תמציתית של אמונה, עבודת האדם בתפילה ובמשך היום היא לפתח אותה לכדי הרגשה ממשית.

סיפרו על אחד האדמו"רים שהגיע פעם לתפילה באיחור ניכר. כששאלו אותו מה גרם לכך? אמר: נתקלתי ב"מודה אני" והתחלתי לחשוב על עניין פשוט: מי זה 'אני'? ומה זה 'לפניך'? לקח לי כמה שעות עד שהגעתי להבנה כלשהי, ורק אז יכולתי לקום. לרוב, אנשים מתפללים ולא שמים לב למה שהם אומרים - ב'מודה אני', כמו בשאר דברי התפילה. אילו, בנאדם היה אומר כל מילה בכוונה הראויה - ברטט ובזיע - היה לוקח לו זמן רב לסיים אפילו את 'קריאת שמע שעל המיטה'.

"אשר יצר"

- קראו את הברכה ותרגומה.
- אפשר להתעכב על הקטע המעניין בלברך ברכה כשיוצאים מהשירותים, יש בזה משהו מעט מוזר, ומה עניינו.
- מה הפלא שמדובר עליו בברכה?

ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר יצר את האדם בחכמה וברא בו נקבים נקבים חלולים גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד מהם אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך אפילו שעה אחת ברוך אתה ה' רופא כל בשר ומפליא לעשות.

Blesse are you, Lord our God, King of the Universe, who formed man in wisdom, and created in him many orifices and cavities. It is revealed and known before the throne of Your glory that were one of them to be ruptured or blocked, it would be impossible to survive and stand before You, even for a moment. Blesse are you, Lord, Healer of all flesh who does wondrous deeds.

מתוך ביאור לסידור (שעתיד לצאת לאור) של הרב עדין שטיינזלץ:

הודאה על פעילותו התקנית של הגוף. בכל פעולה גופנית שהאדם עושה פועל מנגנון מורכב ומסובך מאוד, ולכן כאשר הגוף מתפקד כראוי כל פעולה היא מעין נס קטן. הברכה נאמרת בבוקר בפעם הראשונה ובמשך היום בכל פעם שאדם נזקק לנקביו, לעורר אותנו אל החסד הרב שיש בשעה שהחיים זורמים באופן טבעי, שגם אם דבר נעשה בתכיפות וכדבר שבשגרה יש לו משמעות ועלינו לשים עליו את הלב.

● להרחבה ולהעשרה (בעיקר עבורכם, לא נראה לי שיתאים ללימוד בחברותא בדווקא, אבל כראות עיניכם) פירושים שונים על "אשר יצר". בעיקר מדליק הרמ"א שלוקח את "מפליא לעשות" לתחום רוחני.

שלחן ערוך סימן א' סעיף א'

כשיצא מבית הכסא יברך "אשר יצר את האדם בחכמה", שבריא את האדם היא בחכמה נפלאה. ויש מפרשים, על שם שהגוף דומה לנוד מלא רוח, והוא מלא נקבים, כדלקמן בסמוך. ויש מפרשים "בחכמה", שהתקין מזונותיו של אדם הראשון ואחר כך בראו.

"וברא בו נקבים נקבים, חלולים חלולים", פירוש: נקבים רבים, כגון פה וחוטם ופי טבעת, וגם ברא בו איברים רבים חלולים, כמו לב וכרס ומעיים.

שאם יסתם אחד מהם, כלומר שבנקבים יש נקב אחד, שהוא הפה, שכשהוא במעי אמו הוא סתום, וכשיוצא לאויר העולם הוא נפתח. ואם כשיוצא לאויר העולם היה נשאר סתום, לא היה אפשר להתקיים אפילו שעה אחת. והאיברים החלולים, אם היה נפתח אחד מהם – לא היה אפשר להתקיים אפילו שעה אחת.

ועוד יש לפרש, שגבול יש לאדם שיכולין נקביו ליסתם ולא ימות, וכיון שעבר אותו הגבול – אי אפשר להתקיים אפילו שעה אחת. וכיון שבכלל הנקבים הם פי הטבעת ופי האמה, ובכלל האיברים החלולים – שאם יפתח אחד מהם אי אפשר להתקיים – הם כרס ומעיים, שפיר הוי שבח זה מעניין עשיית צרכיו.

ואפשר עוד, שמאחר שאם יוצא לנקביו ביותר עד שאם עבר הגבול – ימות, בכלל "שאם יפתח אחד מהם" הוא, והוי "שאם יפתח אחד מהם" נמי מעניין עשיית צרכיו ממש.

"רופא [חולי] כל בשר", על שם שהנקבים שברא בו להוציא פסולת מאכלו, כי אם יתעפש בבטן – ימות, והוצאתו היא רפואה.

"ומפליא לעשות", מפני שהאדם דומה לנוד מלא רוח, ואם יעשה אדם בנוד נקב כחודה של מחט, הרוח יוצא. והאדם מלא נקבים ורוחו משתמרת בתוכו, הרי זה פלא. ועוד יש לפרש, על שם שבורר טוב המאכל ודוחה הפסולת.

רמ"א ועוד יש לפרש שמפליא לעשות במה ששומר רוח האדם בקרבו, וקושר דבר רוחני בדבר גשמי, והכל הוא על ידי שהוא רופא כל בשר, כי אז האדם בקו הבריאות ונשמתו משתמרת בקרבו (דברי עצמו).

"אלוקי נשמה"

אלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראת אתה יצרת אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי רבון כל המעשים אדון כל הנשמות; ברוך אתה ה' המחזיר נשמות לפגרים מתים.

My God, the soul You have placed within me is pure. You created it, You formed it, You breathed it into me, and You guard it while it is within me. One day You will take it from me and restore it within me in the time to come. As long as the soul is within me, I thank You, O Lord my God and God of my ancestors, Master of all worlds, Lord of all souls. Blessed are You, O Lord, who restores souls to lifeless bodies.

- קראו את הברכה בנחת. על מה ההודאה בברכה?
- הברכה מדברת על הנשמה, אפשר לפתוח את הנושא – מה זה הנשמה, מעלתה.
- הברכה גם מזכירה במילים "ולהחזירה בי" את תחיית המתים – אפשר לפתוח את הנושא, לדבר עליו במעט או ברב.

מתוך ביאור לסידור (שעתיד לצאת לאור) של הרב עדין שטיינזלץ:

הודאה על החזרת הנשמה לגוף לאחר השינה (נוסח מורחב לנאמר ב"מודה אני" מיד ביקיצה, ולכן נאמר שם בתמציתיות וללא הזכרת שם שמים). לשון ההודאה מרמז על דרך הסוד לירידתה של הנשמה דרך ארבעת העולמות הרוחניים עד לעולמנו: "טהורה" שיין לעולם האצילות; "בראתה" לעולם הבריאה; "יצרתה" לעולם היצירה; "ואתה נפחת בי" לעולם העשיה. להודיע על מעלתה של הנשמה שנמצאת בתוכנו, שיחד עם היותה כוח החיים היא קשורה ומאוחדת במהותה הראשוני והעליון שהוא "חלק א-לוה ממעל". חתימת הברכה "המחזיר נשמות לפגרים מתים", חורזת הודאה על העבר ואמונה לעתיד: הודאה על היקיצה בבוקר - שבעבור האדם, היקיצה היא מעין תחיית המתים והעובדה שאדם קם משנתו ממצב של פגר וגוף בלבד והפך להיות אדם חי ומודע, היא אזכור מוקדם של העתיד להתרחש בתחיית המתים, ש"יקיצו וירגנו שוכני עפר".